

Нормування як складова частина організації праці в бібліотеці

КОЛТУН Дарія Павлівна

Провідний бібліограф відділу бібліотекознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника
e-mail: donsova-dasha@rambler.ru

Анотація

Висвітлено необхідність розроблення норм на основні процеси бібліотечної діяльності, що зумовлено впровадженням системи ALEPH та зміною основних технологічних циклів. Представлено досвід роботи Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

Ключові слова: *норми, ALEPH, технологічний цикл, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника.*

Abstract

The article «Rationing as part of work in the library» by D. Koltun highlights the need to develop norms for the basic processes of library activities, due to the implementation of ALEPH and change the basic technological cycles. The experience of the Lviv National Library of Ukraine Stefanik is given.

Keywords: *norms, ALEPH, technological cycles, the Lviv National Library of Ukraine Stefanik.*

За останні роки, в умовах зростаючих економічних і соціальних змін, проблеми ставлення людей до праці, підвищення її ефективності та якості стають усе більш актуальними. При цьому особливої важливості набувають питання наукової

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

організації і нормування праці. Змінюється значення і роль нормування праці як одного з головних чинників ефективності виробництва. Відбуваються зміни у формах і методах нормування праці.

Раніше, в умовах адміністративно-командної системи і централізованого планування, установи намагалися закласти в норми більше резервів і тим самим забезпечити собі гарантоване виконання плану.

На сучасному етапі розвитку бібліотек застосування нормування необхідно для її раціональної організації та обумовлене потребою у виявленні резервів зниження виробничих затрат і підвищення конкурентоспроможності на ринку. Згідно вимог часу, у бібліотеках збільшується обсяг і інтенсивність бібліотечної роботи, впроваджуються новітні технології. Маючи позитивний імідж серед населення та спектр якісних бібліотечних послуг (продукції), що користуються попитом, бібліотеки можуть максимально задовольняти потреби населення. Для досягнення вищезазначеного необхідна раціональна організація праці в бібліотеці, яка дозволить ефективно використовувати основні резерви праці. Це неможливо без розробки та застосування науково обґрунтованих норм часу, розроблених з урахуванням організаційних, технічних, економічних і соціальних чинників.

Саме тому, однією з умов повноцінного функціонування бібліотеки в ситуації, яка склалася останнім часом у зв'язку з переходом бібліотек на нові економічні та правові стосунки, є нормування бібліотечно-інформаційних процесів.

На сьогодні в Україні існують «Типові норми часу на основні процеси бібліотечної роботи», розроблені Міністерством культури і туризму України. Для підвищення продуктивності праці, або у разі низки інших факторів, бібліотекам надано право розробляти та впроваджувати власні норми часу [1, с.129].

Так, звертаючись до історії цього питання, у 1967 р. ЛНБ ім. В. Стефаніка (нині ЛННБ України ім. В. Стефаніка)

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

розпочала роботу у цьому напрямку, а вже у 1970 р. вийшло друком перше видання збірника норм на основні процеси бібліотечно-бібліографічної роботи. Упродовж 1971–1978 рр. норми перевірялись та уточнювались у структурних підрозділах. У 1981 р. виходить друком друге видання норм, які діяли понад 20 років [3,4].

Постановою Ради Міністрів СРСР №1364 від 5.08.1989 р. Бібліотеці надано статус науково-дослідного інституту. Відповідно у бібліотеці відбулися структурні зміни, було створено нові структурні підрозділи, змінились пріоритетні напрями наукової та бібліотечної діяльності, що особливо загостило потребу аналізу, перевірки та уточнення існуючих норм.

Упродовж 2003–2004 рр. співробітниками відділу бібліотекознавства за участю завідувачів та провідних фахівців структурних підрозділів проведено дослідження процесів та операцій для визначення норм на бібліотечно-бібліографічні процеси. Було здійснено детальний порівняльний аналіз діючих в ЛНБ норм у порівнянні з чинними документами: «Типовые нормы времени на работы, выполняемые в библиотеках. — М.: Экономика, 1991», нормами НБУВ, нормами провідних бібліотек країн СНД [9].

За допомогою методу емпіричного дослідження проаналізовано 287 норм, серед яких майже 53% (153), у тому числі 20 комплексних, отримали експериментальне та документне підтвердження. Як результат діяльності, у 2003 р. виходить третє видання, перероблене та доповнене, яке складається з трьох частин. Інформація згрупована за відділами, що значно полегшує сприйняття тексту при практичному застосуванні [5, 6, 7].

У 2007 р., з метою забезпечення належного функціонування, у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника впроваджено бібліотечну систему

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

ALEPH. Відповідно відбулись зміни основних технологічних циклів бібліотечної діяльності: «шлях документа», «шлях читацької вимоги». Також змінились процеси, пов'язані з обслуговуванням користувачів [2, арк.19].

Співробітники структурних підрозділів, технологічні цикли процесів яких зазнали змін, розробили та впровадили експериментальні норми часу. Усі експериментальні норми пройшли перевірку на практиці і використовуються у розрахунках бюджету робочого часу при плануванні та складанні звітної документації. Безперечно, доцільним є перегляд норм та їх затвердження.

Початковим етапом у цьому напрямі є оновлення нормативної документації, уточнення функціональних обов'язків співробітників, проведення досліджень окремих процесів роботи структурних підрозділів. У ході досліджень процеси роботи розподілялися на окремі складові та операції для уникнення різнобою у трактуванні їх назв та норм на них. Узагальнювалися фактори, що впливають на тривалість процесу або операції, відповідно складалася самофотографія робочого часу та визначалася тривалість окремих елементів операцій за допомогою хронометражу. Здійснювалося аналітичне опрацювання фотографій робочого дня та хронометражних карт.

Впровадження норм часу є завершальним етапом нормування і подальшого зростання продуктивності праці на базі вдосконалення технологічних і трудових процесів, встановлення нових норм часу.

Безпосереднє впровадження норм часу є найбільш відповідальним і трудомістким процесом. В цілях досягнення високої ефективності впроваджених норм дуже важливо забезпечити чіткий, систематичний контроль за їх виконанням. Для цього адміністрація бібліотеки та методисти відділу бібліотекознавства регулярно проводять на основі первинного обліку зіставлення фактичних витрат робочого часу з нормами.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

При невідповідності норм часу фактичним витратам праці слід виявити причини їх неспівпадіння. Для цього необхідно провести низку додаткових заходів [8, с. 376–386].

Нормування допоможе керівництву бібліотеки раціонально використовувати кадри і робочий час, чітко розподіляти функціональні обов'язки і уточнювати штатні потреби, а також забезпечити матеріальне і моральне стимулювання працівників бібліотеки. Організація морального і матеріального стимулювання має сприяти зростанню зацікавленості кожного бібліотекаря в раціональному використанні робочого часу, освоєнні передових форм і методів праці, кращій організації робочих місць.

На закінчення підкреслимо наступне, що теорія і практика з нормування бібліотечних процесів поступово розвивається, поповнюється методичними, організаційними та нормативними матеріалами, що сприяє якісному задоволенню потреб користувачів.

Список використаних джерел:

1. Бібліотека в правовому полі: довідкове видання/ Міністерство культури і туризму України, Державний заклад «Національна парламентська бібліотека України». —К.,2010. —164 с.
2. Звіт про роботу колективу ЛННБ України імені В. Стефаника у 2007 році // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. —Оп. 1, од. зб.3258. —Арк.132.
3. Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної роботи Львівської державної наукової бібліотеки Академії наук УРСР. — Львів, 1970. —27 с.
4. Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної роботи Львівської державної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР. —2-е вид. —Львів, 1981. —45 с.
5. Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України / уклад.: В.М. Мартинович, В. О. Підгірна ; відп. ред. С.А. Арсірій ; НАН

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

- України, ЛНБ ім. В. Стефаника, відділ бібліотекозн.— 3-є вид., перероб. та доповн. — Львів, 2003.— 117 с.
6. *Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України* / уклад.: Н.Е. Кунанець, В. М. Мартинович, В. О. Підгірна, О. В. Харгелія ; відп. ред. С.А. Арсірій ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, відділ бібліотекозн.— 3-є вид., перероб. та доповн. — Львів, 2005.— Ч.2.— 71 с.
 7. *Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України*/ уклад.: Н.Е. Кунанець, В. М. Мартинович, В. О. Підгірна, О. В. Харгелія ; відп. ред. С.А. Арсірій ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, відділ бібліотекозн.— 3-є вид., перероб. та доповн. — Львів, 2008.— Ч.3.— 82 с.
 8. *Справочник библиотекаря* / Науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. —3-е изд., перераб. и допол. —СПб. : Профессия, 2006. —495 с.
 9. *Типовые нормы времени на работы, выполняемые в библиотеках.* — М. : Экономика,1991. —47 с.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна